

da šele celovito branje zakona, umeščenega v celovit pravni red, in sicer branje z uporabo vseh uveljavljenih metod razlage. Ena izmed najpomembnejših metod razlage je razlaga po namenu (teleološka razlaga). Zasnova ZVKD-1 se prav takšnemu načinu branja tudi dobro prilaga. Namen zakonodajalca običajno najbolje osvetljujejo pravna načela. ZVKD-1 nam tako že v 1. členu (katerega nadpis je: namen zakona) približa pojem dediščine. Ta pravi, da so dediščina dobrine iz preteklosti, ki jih državljani in državljanke opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.

Že zgolj ta abstrakten opis nam nazorno pokaže, da predmet varstva niso zgolj ozko pojmovani objekti, marveč so predmet varstva v resnici vrednote, ki jih takšno arhitekturno delo, umeščeno v konkreten prostor, odraža. Kaj to pomeni za obseg varstva, je odvisno od narave osrednjega spomenika. V mnogih primerih bo morda zadoščalo ozko varstvo (npr. umetniške skulpture, ki s prostorom ni povezana v tako bistveni meri, da bi posegi v okolico vplivali na srž njenega izraza). To je seveda odvisno od vsakega konkretnega primera. Vrednote spomenika, ki ga poznamo kot Plečnikove tržnice, presega pomen, ob katerem bi zadoščala zaščita, ki se konča tam, kjer se zaključijo Plečnikove kolonade. Gre za namensko arhitekturo, ki na prav specifičen način zaznamuje življenje na celotnem območju tržnice. Bistvo tega prostora in s tem obenem tudi bistvo vrednot, ki jih spomenik izraža, presega pomen gole blagovno tržne menjave, kakršna se vrši v številnih nakupovalnih središčih. Prav to, kar osrednjo ljubljansko tržnico tako zelo razlikuje od ostalih množičnih nakupovališč, je tista vsebina, ki jo na abstraktni ravni opisuje prej citirani 1. člen ZVKD-1. To so vrednote starega mestnega jedra, vrhunske arhitekture umeščene vanj, pristnega tržnega nakupovanja, na katerega tradicijo se navezuje vsakodnevno (še posebej pa sobotno) tržno obredje. Skrb za navedene vrednote terja zaščito pred močjo globalizacijske in potrošniške unifikacije, katere plod ni le zunanji videz nakupovalnih središč, marveč tudi način njihovega obiskovanja.

ZVKD-1 zato državi nalaga celostno varstvo dediščine. Se pravi varstvo vrednot, ki jih spomenik izraža, varstvo tistega, kar je vir za razumevanje zgodovinskih procesov, pojavov ter njihove povezanosti s sedanjo kulturo in prostorom (3. alineja prvega odstavka 11. člena ZVKD-1). Zakon tudi večkrat izrecno govori o celostnem varstvu (najprej v uvodnem delu – drugi odstavek 2. člena ZVKD-1). Pojem celostnega ohranjanja tudi posebej opredeli v 5. točki prvega odstavka 3. člena ZVKD-1. Celostno ohranjanje je sklop ukrepov, s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev dediščine, njeno vzdrževanje, obnova, prenova in oživiljanje. V 13. členu predvideva, da mora akt o razglasitvi spomenika državnega pomena med drugim vsebovati opis vrednot, ki utemljujejo razglasitev za spomenik, varstveni režim spomenika in vplivno območje, kadar je to zaradi zagotavljanja prostorske celovitosti spomenika potrebno. Vplivno območje (44. točka 3. člena ZVKD-1) pa je širša okolica nepremičnega spomenika ali dediščine, ki je določena z zgodovinskega, funkcionalnega, prostorskega, simbolnega in socialnega vidika in znotraj katere morajo biti posegi v prostor in dejavnost prilagojeni celostnemu ohranjanju dediščine.

3. Ob vsem povedanem, za odgovor, da so predmet zaščite vrednote, ki jih posamezen objekt odraža, ne pa zgolj objekt sam, celo pozitivističnega dojemanja prava ni treba preseči. Zadošča že zgolj to, da ta pravni pozitivizem ni vulgaren in interesno apologetski.

Zaradi vrednot, ki jih izraža Plečnikova namenska arhitektura, zaradi izročila, ki nam ga živa dediščina na tem območju ponuja, zaradi mestne biti in življenja, ki se je tu ohranilo in nadalje stakalo, je potrebno kot kulturni spomenik državnega pomena zaščititi celotno območje ljubljanske tržnice. Iz istega razloga pa se garaž pod tem območjem ne bi smelo graditi, kajti na ta način bi bila v živo kulturno in etnološko izročilo zasejana logika nakupovalnega središča.

Opombe

1 Uradni list RS, št. 16/2008; v nadaljevanju ZVKD-1

Opredelitev predmeta kulturnovarstvene zaščite - povzetek

Temeljni nesporazum ob vprašanju gradnje garaže pod ljubljansko tržnico se kaže v vprašanju, kaj je predmet kulturnovarstvene zaščite. Pri tem se soočata vulgarno pozitivističen pravni koncept, ki gradi na predpostavki, da je predmet kulturnovarstvene zaščite zgolj arhitekturni objekt ter koncept, ki pravo vidi kot živ sistem, v katerem je treba vselej uporabiti celovit sistem uveljavljenih metod razlage pravnih besedil. Ena izmed temeljnih metod razlage je razlaga po namenu (teleološka razlaga). Tam nam nazorno pokaže, da so v resnici predmet varstva vrednote, ki jih takšno arhitekturno delo, umeščeno v konkreten prostor, odraža. Od tega, kakšna je vsebina teh vrednot, je odvisno tudi, kakšna je potrebna narava zaščite. V vsakem primeru mora biti ta celostna. V konkretnem primeru (ljubljska tržnica) te presega pomen, ob katerem bi zadoščala zaščita, ki se konča tam, kjer se zaključijo Plečnikove kolonade. Gre za namensko arhitekturo, ki na prav specifičen način zaznamuje življenje na celotnem območju tržnice. Bistvo tega prostora in s tem obenem tudi bistvo vrednot, ki jih spomenik izraža, presega pomen gole blagovno tržne menjave, kakršna se vrši v številnih nakupovalnih središčih. Prav to, kar osrednjo ljubljansko tržnico tako zelo razlikuje od ostalih množičnih nakupovališč, je tista vsebina, ki jo na abstraktni ravni opisuje 1. člen ZVKD-1. To so vrednote starega mestnega jedra, vrhunske arhitekture umeščene vanj, pristnega tržnega nakupovanja, na katerega tradicijo se navezuje vsakodnevno (še posebej pa sobotno) tržno obredje. Skrb za navedene vrednote terja zaščito pred močjo globalizacijske in potrošniške unifikacije, katere plod ni le zunanji videz nakupovalnih središč, marveč tudi način njihovega obiskovanja.

primer tržnica gre naprej kot »živilski trg«?

miha jazbinšek

Pričujoči prispevek služi predstavitvi, koliko političnih in strokovnih naporov se izgubi na stranpoteh ljubljanske urbanistike, tačas ko je potrebno tako malo znanja, časa in urbanističnega creda za njeno učinkovitost. Prispevek uporablja upravno terminologijo, ki je, seveda, bralcem AB poklicno zelo »domača«.

Centralni ljubljanski živilski trg, ustaljena entiteta vredna varstva?

Da je centralni ljubljanski živilski trg specifična dediščinska entiteta po sebi in je zato njeno varstvo v javno korist v skladu z njenim kulturnim, vzgojnim,

razvojnim, verskim, simbolnim in identifikacijskim pomenom, še ni artikulirano ne v strokah, kot so urbana etnologija, urbana antropologija, zgodovina in umetnostna zgodovina, pa tudi arhitektura in arheologija, ne v kulturnovarstveni stroki v upravno-političnih institucijah, kot so Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Mestna uprava MOL in Ministrstvo za kulturo RS. Živilski trg ni identificiran kot enota dediščine, kaj šele, da bi bile identificirane njegove vrednote in vrednosti, bile dokumentirane, preučevane in interpretirane (pa tudi njegova geneza in preseljevanje skozi čas do ustalitve na današnji lokaciji). Identifikacija predmeta javne koristi pa je podlaga za vzpostavitev varstva, ki v tem primeru izostaja tako na nivoju registrirane dediščine, kulturnega spomenika in/ali varstvenega območja. Registriran in razglašen je vseskozi le kulturni spomenik »Ljubljana - Plečnikove tržnice« (EŠD 8822) kot objekt (tržnica = pokriti tržni prostor). Žal tudi najbolj elaborirana vednost v knjigi avtorice Nene Židov, *Ljubljanski živilski trg*, (Viharnik, 1994), ostaja vednost po sebi, saj avtorica niti v »Sklepnih mislih« ne nakaže varstvene možnosti. Tudi drugih strokovnih gradiv s tem ciljem po letu 1994 ni zaslediti.

Še več. Za razliko od bližnjih nepremičninskih kulturnih spomenikov Prešernovega trga (EŠD 385) in Krekovega trga (EŠD 9644), nista spoznana in registrirana niti kot enoti naselbinske dediščine ne Vodnikov ne Pogačarjev trg. In še, za razliko od vplivnega območja bližnjega Robbovega vodnjaka (EŠD 387), na celotnem območju ni zaznano in spoznano niti vplivno območje Plečnikovih tržnic (EŠD 8822), niti Kresije (EŠD 5595), Codellijevega kanonikata (EŠD 5585), Palače Škofije (EŠD 403), Stolnice sv. Nikolaja (EŠD 333), Palače Semenišča (EŠD 391), Župnišča (EŠD 15389), hiš Vodnikov trg 2, 3, 4, in 5 (EŠD 5591, 18829, 18850 in 18851) in Mahrove Palače (EŠD 5925), niti Drevoreda na Adamič-Lundrovem nabrežju (EŠD 9232) in Kostanja na Vodnikovem trgu (EŠD 22830), niti vplivno območje Spomenika Valentinu Vodniku (EŠD 646).

Spoznanost, da je »živilski trg« vsaj prostorsko-planerska entiteta, zasledimo le v poimenovanju makro planskega območja »CO1/16 Živilski trgi« v Odloku o spremembah in dopolnitvah dolgoročnega plana občin in mesta Ljubljane za obdobje 1986-2000 za območje Mestne občine Ljubljana (Ur. l. SRS, št. 11/86 in spremembe) in še to morda le zato, da se pod ta termin skriva tudi celoten kompleks Stolnice. Že v naslednjem podrejenem veljavnem prostorskem aktu, Odloku o spremembah in dopolnitvah odloka o PUP za območja urejanja v občini Ljubljana Center (Ur. l. 35/92) pa se v relevantnih morfoloških enotah živilska tržna dejavnost relativizira na »program široke potrošnje«.

»Centralna ljubljanska tržnica« je neartikulirana entiteta tudi v svoji gospodarski funkciji, še posebej po združitvi dveh javnih podjetij v Javno podjetje Ljubljanska parkirišča in tržnice, d.o.o. (JP LPT). Zadnji Pravilnik o tržnem redu navaja »odprto tržnico na Vodnikovem trgu, Pogačarjevem trgu, Adamič Lundrovem nabrežju in na Dolničarjevi ulici«, z mandatom župana Zorana Jankoviča pa se Adamič Lundrovo nabrežje (zgodovinsko osrednji tržni prostor) kot tržni prostor iz mestnih aktov in poslovnih načrtov javnega podjetja opušča. Aktualni mestni Odlok o urejanju in čiščenju javnih tržnic (Ur. l. RS, št. 33/08) sploh ne določa njenih objektov in območja, vpeljuje le nedoločni pojem »objekti gospodarske infrastrukture javne službe na Centralni ljubljanski tržnici«, tako da tudi interni akt javnega podjetja Tržni red na ljubljanskih tržnicah (Ur. l. RS, št. 90/06) nima z vidika upravljanja zaprtih in odprtih tržnih prostorov pravne podlage s strani MOL v funkciji lastnika teh prostorov. Zato pa se v veljavnih aktih MOL Adamič Lundrovo nabrežje skupaj s Ciril Metodovim trgovom sočasno določa kot »javna parkirna površina, kjer se plačuje občinska taksa« (Odredba ..., Ur. l. RS, št. 33/08 in 94/08), kot »mestna cesta ali krajevna cesta (LK)« (Odlok o kategorizaciji občinskih cest, Ur. l. RS, št. 70/05 in 33/08) in kot »območje za pešce« (Odredba ..., Ur. l. RS, št. 33/08 in 55/09).

Predlog ministrici Širci za intaktno vplivno območje spomenika Plečnikovih tržnic na Adamič-Lundrovem nabrežju

projekti
tržnica

Košteljev uvoz – izvoz takoj z Zmajskega mostu po predvolilnem programu Zorana Jankoviča in prometnih »gestah« pred Plečnikovimi arkadami – razlog za predlog intaktnega vplivnega območja

Entiteta živilskega trga okrnjena na objekt pokritih tržnic in »tradicionalno rabo prostora« ob njem

Izjemni dolgotrajni napor civilne iniciative »Tržnice ne damo« in moj zasebni pisni in grafični predlog ministrici Majdi Širca so doprinesli opredelitvi vsaj Adamič Lundrovega nabrežja kot vplivnega območja objekta Plečnikovih tržnic, kar je z vladnim Odlokom o razglasitvi del arhitekta Jožeta Plečnika v Ljubljani za kulturne spomenike državnega pomena (Ur. l. RS, št. 51/09) stopilo v veljavo pred dnevi, 18. julija. Pred arkadami (parcela št. 153/34, k. o. Ljubljana mesto) je vsaj do Semenišča in Mahrove hiše vzpostavljen režim prepovedi gradnje, ohranjanja obstoječega nepozidanega odprtega prostora z njegovo tradicionalno rabo, kjer je to nujno za ohranjanje integritete spomenika ter ohranjanja vedut na spomenik in obratno. »Tradicionalna raba« pa zopet ni specificirana, temveč prepuščena vsakokratni diskreciji v upravnem postopku. Izjemoma so dopustne nujne, predvsem podzemne komunalne, prometne, energetske in telekomunikacijske ureditve, kamor komercialne garaže in prometa, razen funkcionalne dostave, seveda, ni moč prištevati.

Žal vlada v tem vplivnem območju ni predpisala »integralnega« varstvenega režima, čeprav se na tej parceli nahaja drevored-spomenik, pa tudi ni dodala predlaganega kulturnovarstvenega presežka, predstavitve ali preno-ve arheoloških ostalin ob Ljubljani (vodni stolp na izteku srednjeveškega obzidja). S tem bi bil še bolj obranjen vsaj ta del tržnega prostora, čeprav ima že sama tehnična neuresničljivost izgradnje garaže pod živilskim trgom tri etape. 1.) Natečajni projekt arhitekta Mojce Černigoj Švigelj izpred devetdesetih let je predvidel uvoz-izvoz na Poljanskem nasipu s spornim »polžem« na lokaciji platoja pred današnjo Pravno fakulteto in previsno v vodni svet Ljubljane. Z izgradnjo fakultete in Kapitlja po umestitvi arhitekta Andreja Černigoja, pa se je dodatno izgubil celo smisel garaže pod trgom, saj so kapacitete garaž na Poljanskem nasipu še danes neizkoriščene. 2.) Janković-Koželjeva projektna zamisel iz predvolilne kampanje 2006, z

uvozom-izvozom na predprostoru četrtnine arkad od Zmajskega mostu, je dobila na celotnem Adamič Lundrovem nabrežju kot predstražo nasilno, »na črno« vzpostavljeno, prometnico za dovoz v celotno območje Stare Ljubljane in čez Tromostovje na Wolfovo in Čopovo, da bi se kasneje spremenila v podzemno prometnico do Pogačarjevega trga. Ob javnem propagiranju nasilne »etapnosti« izgradnje, sta družno »porodila« civilno iniciativo »Tržnice ne damo«. 3.) Zadnja natečajna rešitev je uvoz-izvoz sicer locirala na Krekov trg ob slepi fasadi Mahrove hiše, vendar podzemna garaža pod Vodnikovim trgom, povsem nerazumno, ne odraža nadzemne uveljavljene strukturiranosti prostora vključno z vegetacijo (s tem pa se tudi odpoveduje možnosti subtilne in omejene etapnosti), vertikalne komunikacije v kleti in prezračevalne naprave pa so locirane kar v samem živilskem tržničnem prostoru.

Janković-Koželjeva »Mesarska brv«!

Za razliko od bližnjih spomenikov Tromostovja (EŠD 398) in Zmajskega mostu (EŠD 1583) pa je izgradnja Mesarskega mostu kulturno in naravovarstveno sploh onemogočena, saj je v obrečnem prostoru Ljubljane vključno z Adamič Lundrovim in Petkovškovim nabrežjem veljal za spomenik »Regulirana struga Ljubljane« (EŠD 386) od sprejetja Odloka o razglasitvi nekdanjega Šempeterskega, Poljanskega in Karlovskega predmestja za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost (Ur. l. RS, št. 18/90, 27/91) prepoved spreminjanja arhitektonske zasnove, odtranjevanja in premeščanja arhitekturnih objektov, uničevanja drevja ali grmovja, obnavljanje pa je možno le z vegetacijo iste vrste. Taka je varstveno-razvojnna ostalina iz večletnega obdobja operativne krovne politične funkcije mag. Vladimirja Braca Mušiča v Skupščini Mesta Ljubljane (et consortes v ljubljanski občinski politiki in urbanistiki). Tega stanja se ni lotil preseči niti »župan« Jože Strgar v obdobju 1990 do 1994, postavil pa je temeljni kamen za izgradnjo Plečnikovega mostu kot pomnik neuresničljivosti in lastne

Vzhodno mestno obzidje – vzhodna obramba tržnice

nekompetentnosti. S Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur.l. RS, št. 111/04) je del odgovornosti za spomenik »Ljubljana – ureditev nabrežij Ljubljani« nato prevzela nase Vlada RS, ki ga je v letu 2004 določila kot državnega pomena.

Krona (ne)urejanja kulturnovarstvenega vprašanja mostov in brvi čez Ljubljano pa je 9. člen vladnega Odloka, ki za kulturni spomenik državnega pomena z vrtnoarhitekturnimi, umetnostnimi, arhitekturnimi, zgodovinskimi in naselbinskimi vrednotami razglasi enoto Ljubljana – Regulirana struga Ljubljani (EŠD 386). V okviru te enote dediščine se za kulturni spomenik državnega pomena razglasijo tudi enote Ljubljana – Tromostovje (EŠD 398), Ljubljana – Vodna zapornica (EŠD 402), Ljubljana – Čevljarški most (EŠD 5642), Ljubljana – Trnovski pristan (EŠD 22826). Petkovškovo nabrežje je razglašeno za vplivno območje. Vrednota je po Plečniku urejena regulirana struga Ljubljani s terasami, mostovi, konzolnimi pomoli, ograjami, zazelektivno in domiselnimi detajli ureditve kot najbolj unikatna in celostna mestna vodna poteza, »osrednja mestna avenija« med Špico in zapornico. Kljub dikciji, da so varovani elementi spomenika »Plečnikova avtorska ureditev«, pa ni nobenega pogoja kako graditi Mesarski most ali dokončati Ribjo brv ob njuni morebitni gradnji. Ob izrazito restriktivnem režimu varovanja »physisa« je znano le »morebitno urejanje plovnega režima Ljubljani« in dani pogoji – natečaj za ureditev splavnice. Edini žarek upanja je samo splošna dikcija »predhodna izdelava konservatorskega načrta za večje posege v spomenik ali njegovo celovito prenovo«, ki tako ostaja na upravno-diskrecijski ravni, ranljivi z vidika upravnega klientelizma.

Takšna varstvena jalovost je rezultat dvoipolletnega »Virantovskega usklajevanja« v okviru Zakona o glavnem mestu med ministrom in ministrico za kulturo ter MOL, beri z županom Zoranom Jankovičem in podžupanom Janezom Koželjem. Razglasitev »del arhitekta Jožeta Plečnika v Ljubljani« je namreč, nedostojno in protipravno, potekala brez ljubljanske javnosti, njenih civilnih iniciativ in brez udeležbe ljubljanskega Mestnega sveta. Pač pa sta podtaknila ministrici, ta pa Vladi RS, da je vprašanje mostu ali brvi čez Ljubljano vključila v okvir varovanja objekta Plečnikovih tržnic (ki za območje Ljubljani ne velja) in da je reminiscenco na avtorski projekt Plečnikovega Mesarskega mostu in koncept njegove umestitve v prostor degradirala na dikcijo: »Dopustna je novogradnja moderne brvi za pešce, ki povezuje Petkovškovo nabrežje s tržnicami na lokaciji, ki jo je določil Plečnik. V oblikah in materialih se ta podredi obstoječim Plečnikovim tržnicam ter pogledom na Zmajski most in Tromostovje.«

Tako ima nedopustno politično pogromaško nastopanje mag. Mušiča nasproti civilni iniciativi »Tržnice ne damo« vsaj eno kolateralno korist. Namreč, njegovo intelektualno držo, »da ne smemo pozabiti, da se menda pripravljajo gradnja 'moderne' Mesarskega mostu in bistveno preoblikovanje Petkovškovega nabrežja, prostorski posegi, ki so upravičeno zaskrbeli zavode za varstvo stavbne dediščine in parkovnih ureditev vzdolž Ljubljani ...«, bodisi, da sta si Jankovič in Koželj take drže zaželela ali ne, saj vse indikacije kažejo na to, da pripada k Jankovič-Koželjemu »et consortes«, mar ne? Ali pa si tako držo upa lansirati, ker je samo dobro obveščen o nekonstistentnosti vladnega odloka, in o dejstvu, da je Upravna enota Ljubljana, Izpostava Center, 15. 7. 2009 investitorjema MOL in JP Energetika vlogo za izdajo gradbenega dovoljenja za gradnjo Mesarskega mostu zavrgla, ker nista predložila dokazila o pravici graditi na vodnem zemljišču Ljubljani. Državno pravobranilstvo je 21. 7. 2009 vložilo relevantne plombe v zemljiško knjigo, obžalovanja vredno je, da o zadevi odloča lastništvo Ljubljani, ne pa kulturnovarstveni in prostorski elementi. Ker mora strokovnjak, politik in javna oseba, svojo intelektualno držo tudi udejaniti, pričakujem, da bo ministrico Širčevco in Vlado RS opozoril na podrejenost in neustreznost definicije »moderne brvi«, in da se vprašanje mostu in Petkovškovega nabrežja razrešuje v okviru dopolnitve in/ali spremembe kulturnovarstvenega akta, ki se nanaša na spomenik državnega pomena »Ljubljana – Regulirana struga Ljubljani (EŠD 386)«.

Tržnica ob Kloštrskih mestnih vratih

Vseskozi se v okviru kulturnega spomenika »Arheološko najdišče Ljubljana« (EŠD 329) z Odlokom o razglasitvi arheološkega kompleksa v ljubljanskih občinah za kulturni in zgodovinski spomenik (Ur. l. RS, št. 46/90) sledovi naselitve iz rimske dobe (Emona) in srednjega veka (Ljubljanski grad, Srednjeveška Ljubljana) ne obravnavajo niti najmanj enakovredno. Tačas ko se v okviru varstvene enote 1. (že prezentirana arheološka dediščina) našteva Severna emonska vrata, Rimski zid na Mirju in množico drugih antičnih entitet in situ, vključno z vzdanimi v razne mestne fasade, in v okviru varstvene enote 2. (visoko ovrednotena arheološka dediščina – kontrolni blok v skladu s priporočili UNESCO) tudi predel med Aškerčevo cesto in Mirjem (južni del Emone ob južnih vratih in obzidju), ni ne spoznano ne ovrednoteno ne registrirano kot varstveno primerljiva enota arheološke dediščine vzhodno obzidje Stare Ljubljane s Samostanskimi oz. Kloštrskimi vrati, mitnico in z enkratnimi fortifikacijskimi in sakralnimi ostalinami, ki v devastiranem prostoru pred Mahrovo hišo na Krekovem trgu in deloma Vodnikovem, kar čakajo prezentacije in situ in preнове, s katero bi se ob ustreznem prostorskem načrtovanju zagotovila ohranitev in oživljanje teh arheoloških ostalin. »Bastion« je kot naročen za potrebe osrednje informacijske točke pred mestnimi vrati in pod Gradom.

Ker prostor živilskega trga v okviru kulturnega spomenika Srednjeveškega mestnega jedra (EŠD 7589) - nekdanje obzidano srednjeveško mestno jedro z Gradom, odlična in značilna kombinacija srednjeveške mestne zasnove in baročne arhitekture, dopolnjene s Plečnikovimi in drugimi kvalitetnimi ureditvami – ni dovolj zavarovan tudi z Odlokom o razglasitvi srednjeveškega mestnega jedra Stare Ljubljane in Grajskega griča za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost (Ur.l. SRS, št. 5/86, 27/89, Ur.l. RS, št. 105/01), so za varstveni režim obstoječih kulturnih spomenikov relevantna določila 134. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine - ZVKD-1 (Ur.l. RS, št. 16/08 in 123/08), ki do uveljavitve aktov o razglasitvi na podlagi tega zakona določajo, da se:

posameznim stavbam in vegetaciji na območju centralne tržnice varujejo vse zunanje ter konstrukcijske značilnosti, ustreznost namembnosti, značilna pojavnost v prostoru, parkovna zasnova, način zasaditve, oblikovani naravni elementi, arheološke plasti in razmerja spomenika in posebej njihova vplivna območja;

Stari Ljubljanjani varujejo morfološka zasnova in parcelacija, javni prostori in njihova oprema, ulične fasade in strehe v njihovi materialni pojavnosti in barvni skladnosti, gabariti, meje in siluete;

arheološka najdišča varujejo pred posegi ali rabo, ki dejansko ali potencialno lahko poškodujejo arheološke plasti, spreminjajo arheološki kontekst ali spreminjajo okoljske dejavnike, pomembne za njihovo ohranitev.

Nadomestne »obvezne razlage« v okviru prostorskega akta

Namesto neoprvljenega naravo in kulturnovarstvenega dela in dela na prostorskem načrtovanju s strani župana (in podžupanov za kulturo in urbanizem), njemu podrejene mestne uprave, obeh odborov mestnega sveta in Mestnega sveta samega, je Mestni svet MOL sprejel Obvezno razlago Odloka o PUP za območja urejanja v mestnem središču (Ur. l. RS, št. 98/08), kjer z »moderno« urbanistično latovščino izvemo, da je »neobhodne komunalne posege« v osnovne ureditve na površinah namenjenih javni in primarni rabi »razumeti tako, da določba 11. člena dopušča gradnjo nadzemnih in podzemnih javnih parkirišč, saj se javno parkirišče kot objekt grajenega javnega dobra uvršča med komunalno opremo, ter odstranitev oziroma gradnjo mostov, saj je most kot cestni objekt del javne ceste, ki je objekt grajenega javnega dobra in se uvršča med komunalno opremo oziroma komunalne ureditve.«

Določba, da se dopušča gradnja nadzemnih parkirišč (seveda tudi podzemnih, ha, ha?) in cestnih mostov (mar ne le modernih podrejenih peš brvi?) čez državno reko (površino primarne rabel), ki so vsaka zase zahtevna investicija po sebi, uvrščajo med »neobhodno komunalno opremo« (plačano iz čigavega že komunalnega prispevka?), je namenjena novi zlorabi finančne funkcije mestnih javnih podjetij, upravno-lastninske funkcije Agencije RS za okolje, upravne funkcije Zavoda za varstvo kulturne dediščine in upravne funkcije Upravne enote Ljubljana. Ali se namesto finančne kompenzacije z dopolnitvami Zakona o glavnem mestu Slovenije, ki se, logično, odmika, po posameznih resorjih, predvsem na Ministrstvu za okolje in Ministrstvu za kulturo, za »županove projekte« dogovarja o uvedbi nadomestnega upravnega klientelizma?

Oškodovanje javnega podjetja na lokaciji

2. 7. 2009 je Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet Mestne občine Ljubljana izdal »Dovoljenje za popolno in delno zaporo ter prekop javnih prometnih površin v Ljubljani, št. 3711-251/2009«. Dovoljenje je izdano investitorju Energetiki Ljubljana, d.o.o. oz. izvajalcu KPL za 3. fazo:

1. faza, popolna zapora obeh uvozov v območju Tržnice se je iztekla 6. 7. 2009;
2. faza, popolna zapora Adamič Lundrovega nabrežja (za kar sploh ni bilo zaproseno) se je iztekla 15. 7. 2009;
3. faza, zapore Kopitarjeve, Predora in Ciril Metodovega in Vodnikovega trga se je iztekla 31. 8. 2009.

To zaporo je JP LPT zlorabil za to, da so v mesecu juliju porušili najprej na črno, a pozneje legalizirane parkiriščne objekte in naprave izpred dveh let. Kljub organizacijskim možnostim se ne opravlja več nobena od dve leti nazaj vzpostavljenih in propagiranih »propulzivnih« funkcij JP LPT na tem prostoru, vključno s parkiranjem čez vikend za oživetev mestnega jedra, tržnično funkcijo pa se slabi. Na zaposilo za informacijo javnega značaja, na osnovi katerih upravnih ali poslovnih aktov MOL ali JP LPT se ne izvaja parkiranje na Adamič Lundrovem nabrežju, Mačkovi in Ciril Metodovem trgu se je izkazalo, da samo na podlagi citiranega dovoljenja za zaporo in prekopavanje.

Dejansko pa se še naprej izvaja popolna zapora uvoza in Adamič Lundrovega nabrežja, Pogačarjevega trga, Mačkove in Stritarjeve ulice, ki ni bila nikoli dovoljena in ki ni nikomur in ničemu potrebna. Na tej potezi se ne rekonstruira infrastruktura in ne gradi (Mesarski most). Obenem gre tudi za izločitev Krekovega trga iz »pogona«. Očitno gre za županovo »etapnost« tudi povsem nepotrebnih zapor s ciljem protipravne opustitve poslovnega predmeta in s tem načrtovane izgube JP LPT, d.o.o. v nesmiselni psihološki vojni za garažo, ki je ne namerava in ne more graditi v tem mandatu.

Škodljivo vodenje komunalne investicije

S ciljem protipravne financiranja ureditev na širšem območju tržnice se zlorablja tudi upravni postopek v Mestni upravi MOL in državnih inštitucijah. Investitorju Energetiki Ljubljana, d.o.o. oz. izvajalcu KPL je izdano Dovoljenje tudi za prekopavanje in začasno zasipavanje za energetske potrebe, ostalo »priključevanje« se prepoveduje do odločbe UEL vključno s prepovedjo novih dovoznih priključkov do objektov, vidno pa se izvajajo predvsem druga dela, protipravno gradita dva kanalizacijska ločena sistema in že tudi arheološka izkopavanja, ponekod do »sterilne« zemeljske plasti. Gradi se tudi mimo pogojev iz naravovarstvenega soglasja št. 35620-1648/2009-3 z dne 2. 6. 2009 glede odmaknitve od dreves na Krekovem trgu najmanj za razdaljo vertikalne projekcije krošnje dreves na tla, povečane za en meter. Gradi se tudi v nasprotju s pogoji iz kulturnovarstvenega soglasja št. 81/2007-BV z dne 5. 6. 2009 k predvideni obnovi ob upoštevanju pogoja, da bo trasa predhodno arheološko raziskana. Pa tudi ta dela se ne izvajajo »vse dni v roku dovoljenja«, kakor je določeno v 11. točki dovoljenja. Do 31. avgusta je investitor (Energetika Ljubljana, d.o.o.) dolžan »zagotoviti finančna sredstva za dokončno obnovočasno utrjenih prometnih površin po tem dovoljenju v

vožno in uporabno stanje« z asfaltiranjem celotne širine pločnika ali kolesarske steze in asfaltiranjem obeh voznih pasov v celotni širini«. Za nameček pa je županov mestni oddelek iz naslova upravnega sprenevedanja za v bodoče zagrozil tako Energetiki d.o.o. kot KPL, d.d. za primer neizvajanja določil in obveznosti tega dovoljenja z dodatnimi zagotovili in z neizdajo podobnih dovoljenj tudi na drugih lokacijah v MOL. Živi bili pa videli!

Legalizacija prometne zapore in »prekopavanj« naj bi se opravila z gradbenim dovoljenjem (ki je predpogoj izdaje dovoljenja za prometno zaporo in prekop in ne obratno), le-to pa je bilo izdano s strani Upravne enote Ljubljana, Izpostava Center, šele 21. 7. 2009, ki tudi samo predstavlja vrhunski primerek upravnega klientelizma. Gradbeno dovoljenje št. 351-1168/2009-19, ki na današnji dan še ni dokončno, pravnomočno in izvršljivo je bilo izdano investitorjem MOL, Elektru Ljubljana, Energetiki Ljubljana, JP Vo-Ki, Telekomu Slovenije za rekonstrukcijo komunalne infrastrukture na Ciril Metodovem trgu in Kopitarjevi ulici (tržnica 1. faza) skladno s PGD, ki ga sestavljajo vodilna mapa in načrti elektrokabelske kanalizacije, kanalizacije za odpadno vodo, kanalizacije za padavinsko vodo, vodovoda, javne razsvetljave, SN in NN električnih vodov, semaforizacije, plinovodnega omrežja, vročevodnega omrežja in telekomunikacij. Seveda gre za »rekonstrukcijo« infrastrukture (spreminjanje tehničnih značilnosti obstoječega objekta, s katerimi se bistveno ne spremeni velikost in zmogljivost) dejansko le kot posledico nove investicije ločenih kanalizacijskih sistemov na premajhni površini obremenjeni z meteorskimi vodami in brez ločenega izteka, za nov potraten mikrolokacijski »koncept« na desnem bregu Ljubljanice, ki ga ni zaslediti v prostorskih aktih za to območje. Za nameček se gradbeno dovoljenje utemeljuje tudi z zgornjo obvezno razlago, na Kopitarjevi in Ciril Metodovem trgu do Poljanske pa ni ne »podzemni javnih parkirišč« ne »cestnega mostu«.

Gre za popolni fiasco z vidika etapnosti gradnje vezane na predhodne arheološke raziskave. Ključnih različ gradnje meteorne kanalizacije na račun poškodovanja arheoloških ostalin ni zaslediti ne v kulturnovarstvenih pogojih za PGD ne v kulturnovarstvenem soglasju k PGD ne v gradbenem dovoljenju, katerega sestavina je PGD. V funkcionalni enoti CT6/1 (Ciril Metodov trg) se kanalizacija ne gradi, arheološke ostaline pa so po 9. členu Odloka »sproščene arheoloških spomeniško-varstvenih pogojev«, v enoti CT50/1 in CT 31/2 (Kopitarjeva ulica) se gradi nova globinska ločena kanalizacija, ostaline pa so na predmestnem območju ob robu vodnega jarka srednjeveškega mestnega obzidja s potencialom posameznih starejših ostalin a le parcialnih, na vmesni potezi oz. enotah CT6/2 (Vodnikov trg) in CT6/3 (Krekov trg) pa se grobo gradi le lokalna ločena kanalizacija predvsem za prestrezanje padavinskih voda s Študentske ulice in Krekovega trga (kar je sicer že urejeno), arheološke ostaline pa imajo potencial za »visoko ovrednoteno arheološko dediščino – kontrolni blok v skladu s priporočili UNESCO«.

Očitno gre za županovo predstavo o »etapnosti«, ki prehitava potrebne raziskovalne korake in vrednotenja na škodo arheološke dediščine z organiziranim prekopavanjem na cestah v lasti občine pred izdajo gradbenega dovoljenja in z organiziranim poškodovanjem arheološkega spomenika na lokaciji Samostanskih vrat in Srednjeveškega obzidja v okviru gradbenega dovoljenja, vse v tej nesmiselni psihološki garažni vojni. Upravni »dogovorni« klientelizem, injiciran s strani P. U. Z. d.o.o., Podjetje za urejanje zemljišč, ima na lokaciji Vodnikovega in Ciril Metodovega trga začetni korak v kulturnovarstvenih pogojih z dne 31. 3. 2009, češ, »v primeru arheoloških najdb bo potrebno izvesti zaščitni arheološki poseg«, saj je neverjetno, da javni zavod nima vpogleda, kaj bo na lokaciji najdeno, in da se izogiba določitvi predhodne raziskave, temveč prepušča zaščito šele fazi, ko bodo gradbena dela že potekala. Drugi korak je na tej osnovi izdano bianco kulturnovarstveno soglasje z dne 5. 6. 2009, kjer se namesto izreka pogoja predhodnosti le obrazlaga, da »se izda soglasje k predvideni obnovi ob upoštevanju pogoja, da bo trasa predhodno arheološko raziskana«. Tega pogoja seveda nista upoštevala ne UEL ne izvajalec. To soglasje ima dimenzijo zlorabe uradnega položaja, saj ZVKDS ni izhajal tudi iz dne 8. 5. 2009 istemu investitorju za isto

investicijo (MOL, tržnica) izdanih Kulturnovarstvenih pogojev št. 327/2001, kjer se za celotno območje Vodnikovega trga (torej tudi funkcionalno enoto CT6/2) določa predhodne arheološke raziskave pred izdelavo projektov. Določa se, da je »pri izdelavi projektov treba upoštevati valorizirane rezultate arheoloških raziskav. Za njihovo izvedbo si mora investitor v skladu z 31. členom ZVKD-1 pridobiti dovoljenje za arheološka izkopavanja na Ministrstvu za kulturo«. Na lokaciji Vodnikovega in Krekovega trga to pomeni v projektih upoštevati valorizirane rezultate arheoloških raziskav oz. subtilno korekcijo obeh kanalizacijskih sistemov.

»Know how« glede identifikacije lokacije kanalizacijskega posega in arheoloških ostalin se izvaja šele tekom gradnje s strani pogodbenih podizvajalcev arheoloških izkopavanj, ne v zavodu, ne v službi za arheološka izkopavanja iz pooblaščenega Muzeja in galerij mesta Ljubljane. Iz priložene skice se vidi tudi napor nedopustne razmejitev med arheološkim izkopavanjem za potrebe »1. faze tržnice« (očitna težnja po blažjem režimu) in za potrebe »prizidka Mahrove hiše in podzemne garaže ter ureditve Vodnikovega trga v Ljubljani« (predpisan regularen režim, kjer je razvidno falsificiranje meja posega »1. faze« (umikanje proti jugu oz. operativno zmanjševanje funkcionalne enote CT6/2), a še vedno padeta tako sakralni objekt kot mestna vrata pod oba režima varstva (!)). Na terenu se dogajajo izkopavanja brez dorečenih navodil s strani zavoda, do katere plasti naj se vršijo izkopavanja v interesu eventualne bodoče prezentacije in situ in kako bo z intervencijo v projekte kanalizacije. Projekt ureditve cestnih površin ni sestavni del gradbenega dovoljenja. Ali obstoja?

Intelektualno-politična zaveza državljana in mestnega svetnika

Timing poletnih prekopavanj okoli tržnice in izsledki ob pripravi tega zapisa ne dovoljujejo čakanja na septembrsko številko revije AB. Cilj je dostava Mestnemu svetu MOL predloga za celovito razglasitev centralnega živilskega trga kot kulturnega spomenika lokalnega pomena z vidika predvsem urbano-etnoloških in urbano-antropoloških vrednot in vrednosti s ciljem njegove oživitve. Najprej pa navajam le urgentne avgustovske aktivnosti v prid »Plečnikove tržnice in prostora Ljubljanske tržnice«, ki jih lahko opravim v funkciji državljske pobude in v funkciji mestnega svetnika.

1. Mesarski most:

Pobuda Vladi RS za spremembo določb Odloka o razglasitvi del arhitekta Jožeta Plečnika v Ljubljani za kulturne spomenike državnega pomena (Ur. l. RS, št. 51/09):

v 9. členu, da se na območju spomenika Ljubljana – Regulirana struga Ljubljance (EŠD 386), za izgradnjo mostov in/ali brvi čez Ljubljanico in ureditev Petkovškovega nabrežja odpravi dejanska prepoved gradnje mostov in brvi na območju spomenika ob optimalnem upoštevanju načela »Plečnikova avtorska ureditev«, ki je že v osnovi tega člena, in da se ohrani tudi poimenovanje »Mesarskega mostu«.

v 20. členu, da se na območju spomenika Ljubljana – Plečnikove tržnice (EŠD 8822) odpravi določbe o podrejeni brvi za most, ki ga je Plečnik koncipiral pokritega in nadrejeno, in na parcelah št. *366 in 153/34, k. o. Ljubljana mesto, določi le pogoje dostopa na most (vključno glede preferirane ohranitve štirih topolov).

Optimalni pristop k prostorskemu aktu na območju spomenika Ljubljana – Regulirana struga Ljubljance (EŠD 386):

Dostava Mestnemu svetu MOL v obravnavo na septembrski seji gradivo za odpravo Obvezne razlage Odloka o PUP za območja urejanja v mestnem središču (Ur. l. RS, št. 98/08) – vzporedno pa Ministrstvu za okolje in prostor za nadzor nad zakonitostjo te Obvezne razlage;

Pobuda županu MOL, da s Sklepom o pripravi spremembe PUP za ureditev prostora Ljubljance in Gruberjevega prekopa aktualizira opušteni Program priprave iz leta 2002 in odredi uporabo rezultatov javnega natečaja iz leta 2004 v ta namen.

2. Kloštrska mestna vrata:

Optimalni pristop k varstvu kulturne dediščine:

Dostava Mestnemu svetu MOL v obravnavo na septembrski seji gradivo za dopolnitev Odloka o razglasitvi arheološkega kompleksa v ljubljanskih občinah za kulturni in zgodovinski spomenik (Ur. l. RS, št. 46/90), da se v okviru kulturnega spomenika »Arheološko najdišče Ljubljana« (EŠD 329) v varstveno enoto 2. (visoko ovrednotena arheološka dediščina – kontrolni blok v skladu s priporočili UNESCO) uvrsti tudi vzhodno obzidje Stare Ljubljane z Vodnim stolpom in Samostanskimi oz. Kloštrskimi vrati, mitnico in z fortifikacijskimi in sakralnimi ostalinami;

Pobuda Ministrstvu za kulturo, da izda investitorju MOL dovoljenje za predhodna arheološka izkopavanja v skladu z 31. členom ZVKD-1 tako na lokaciji južnega roba Vodnikovega trga (CT6/2), kot na severnem robu Krekovega trga (CT6/3) za potrebe upoštevanja valoriziranih rezultatov arheoloških raziskav v projektih (ločene kanalizacije in ureditve parterja z vidika prezentacije in situ);

Kloštrska vrata - Reminiscenca na včeraj >>>> degradirana danes
Neznani slikar 17. stoletja, Velika veduta Ljubljane s ptičje perspektive, ok. 1665, risba, detajl. Zagreb, Metropolitanska biblioteka, VZ XVIII/339

Pobuda Upravni enoti Ljubljana, Izpostava Center, da zadrži izvrševanje gradbenega dovoljenja na tem segmentu trase in da v obnovi postopka po uradni dolžnosti najprej razreši predhodno vprašanje arheoloških raziskav in odloči o gradbenem dovoljenju šele na podlagi popravljenih in dopoljenih projektov.

Prispevek k profesionalnosti vodenja javnih infrastrukturnih investicij:

Prijava Računskemu sodišču (vključno s kazensko prijavo) ter resorni nadzor Ministrstva za finance zaradi zlorabe javnih sredstev za investitorstvo »rekonstrukcije komunalne infrastrukture tržnica-1. faza«, tačas ko rekonstrukcija presega potrebno komunalno opremo garaže pod tržnico, ko niti za 1. fazo ni investicijske odločitve Mestnega sveta MOL podprte s proračunskimi postavkami in investicijskih odločitev podprtih s postavkami v poslovnih načrtih raznih javnih podjetij in ko še ni utemeljeno in vzpostavljeno eventualno javno-zasebno partnerstvo za izgradnjo garaže;

Prijava Računskemu sodišču (vključno s kazensko prijavo) ter resorni nadzor Ministrstva za finance zaradi zlorabe javnih sredstev v in po postopku javnega naročila pod št. JN3882/2009, ko se kot »verižni« naročnik obnove komunalne infrastrukture dne 19. 5. 2009 deklarira JAVNI HOLDING Ljubljana d.o.o., kot investitor dne 2. 6. 2009 ENERGETIKA LJUBLJANA d.o.o. in dne 21. 7. 2009 Mestna občina Ljubljana (et consortes mestnih in drugih javnih podjetij);

Prijava Računskemu sodišču (vključno s kazensko prijavo) ter resorni nadzor Ministrstva za promet in Ministrstva za finance zaradi opustitve dejavnosti JP LPT d.o.o. brez potrebe na relaciji Adamič Lundrovo nabrežje, Pogačnikov trg, Mačkova ulica in Krekov trg;

Kazenska prijava uradne osebe v Mestni upravi MOL (zloraba uradnih pooblastil) za izdajo »Dovoljenja za popolno in delno zaporo ter prekop javnih prometnih površin v Ljubljani, št. 3711-251/2009«, kljub temu, da investitor ni pridobil gradbenega dovoljenja za odobreni poseg in da za zaporo in prekop na relaciji Adamič Lundrovo nabrežje, Pogačnikov trg, Mačkova ulica, Krekov trg in tunel pod Gradom investitor ni zaprosil;

Prijava disciplinskemu tožilcu Inženirske zbornice Slovenije za Prometni elaborat JP LPT, d.o.o., št. Z 06/180-09 z dne 30. 6. 2009 za prometno zaporo, za katero ni nihče zaprosil;

Kazenska prijava uradne osebe v UEL, Izpostava Ljubljana (zloraba uradnih pooblastil) za protipravno izdajo gradbenega dovoljenja z vidika neresnično ugotovljenih dejstev in nerazrešitve predhodnega vprašanja;

Prijava disciplinskemu tožilcu Inženirske zbornice Slovenije za PGD št. 200100/09, maj in julij 2009, projektant P.U.Z., d.o.o. zaradi navajanja neresničnih projektnih dejstev in neupoštevanja kulturnovarstvenih pogojev in soglasja;

Prijava disciplinskemu tožilcu Inženirske zbornice Slovenije odgovornega vodjo projekta (IZS G-2773), odgovornega nadzornika (brez) in odgovornega vodjo del (IZS G-2669) za gradnjo infrastrukture brez dokončnega in/ali pravnomočnega gradbenega dovoljenja;

Prijava Ministrstvu za kulturo izvajalca arheoloških izkopavanj Mestni muzej in galerije Ljubljana zaradi izkopavanj brez vsakršne upravne odločbe in z dimenzijo poškodovanja kulturnega spomenika Ljubljana - Arheološko najdišče Ljubljana (EŠD 329).

kdor molči, soglašja

fedja košir

Korenine stvari, o kateri bom govoril, so stare in zato razraščene v znatno širino in globino. Gre za vprašanje o urejanju individualnega avtomobilskega prometa v najožjem osredju Ljubljane. Ekipa, ki ta čas odloča o posegih v prostor slovenske prestolnice, ga namerava, kot kaže, razrešiti kar se da nerodno in nedomiselno. Več: za vitalni mestni utrip izrazito uničevalsko.

Nekaterim je vrojeno klišejsko premišljevanje ...

Prvo podzemno parkirišče v Ljubljani, umeščeno pod Trg, nekdanj Revolucionje, danes Republike, so zgradili v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, v času, ko je veljalo garažiranje pod terenom za nekakšen fetiš. Najbrž se je tedaj med delom arhitektov kot kar se da trdovraten kliše zasidrala predstava, da so trgi v mestih samo zato, da jih spodkopljejo. Na omenjeni lokaciji je bila taka izvedba vsekakor upravičena, drugje je mogoče, če ne kar zaželeno, problem reševati drugače, denimo, s parkirnimi hišami, kar je verjetno celo cenejše. Tudi Ljubljana jih nekaj že ima, posledica banavzičnega klišejskega premišljevanja pa bo med drugim tudi ravnokar za nedoločen čas grdo zaplankani in s tem meščanom samovoljno odtujeni najstarejši ljubljanski javni park Zvezda.

Prometna prekrvavljenost ljubljanskega srednjeveškega jedra je v resnici pereč, vendar ne enkrat za vselej nerazrešljiv problem. Biro Ambient predlaga že v davnih sedemdesetih letih dvajsetega stoletja upoštevanja vredno zamisel, da bi izvotlili v ljubljanskem grajskem griču tunelsko garažo, ki bi potekala paralelno z lokoma starega mesta in Ljubljance. Gre za zamisel, ki jo je moč brez pretiravanja primerjati z razbremenilnim konceptom razrasti mestnega središča, kakršnega predlaga po potresu Fabiani. Fabiani stori to »navzven«, s trasami cest »sub divo« onstran Ljubljance. Ambientov predlog, ki ga smemo imeti za derivat lucidnih idej profesorja Edvarda Ravnikarja, pa stori to v skladu z dosežki moderne tehnike »navznoter«: pod hribinami, ki niso tako problematične, kakor se zdi na približni prvi pogled.

In vendar! V krogih, ki so tistikrat uradno zadolženi za mestni urbanizem, prevlada prav ta približnost. Kdo ve, čemu. Morebiti bi se lahko izgovorili na duh časa (genius aevi). V osemdesetih letih sta v slovenski arhitekturni stroki modna tradicionalizem in konservativnost, udobno prikrita pod plaščem rigorozne postmoderne. Vrhunec doseže ta usmeritev leta 1985. Ambientov načrt se zazdi nekemu premoderen, pa ga skuša devalorizirati z nekakšno alternativo. Za Vodnikov trg in garažo pod njim je tedaj razpisan javni natečaj, povezan s presojo uresničljivosti idejnega projekta mostu preko Ljubljance, kakor si ga zamisli Plečnik (Architectura Perennis 1941, 71). Rezultat te kvazi relevantne preveritve mnenj je naslednji: most bodi izveden brez pomislekov po Plečniku, trg, pod katerim bi bile seveda tudi garaže, pa bi lahko na pol pozidali, češ da bo zaradi tega še za spoznanje bolj »baročen«.

Zadevo poznam, ker sem sodeloval s sarkastično intoniranim predlogom: med drugim sem ga ilustriral z risbo antične komične maske in marionet, ki se med seboj dvobojujejo, kot da bi se borila Laert in Hamlet. Stvar je objavljena (Zbornik LŠA 1986, 87). Nakar vsa reč zamrzne tako korenito, da jo je mogoče opredeliti po vseh merilih zdravega razuma kot zastarelo, če ne kar odmrlo. Povedano v konvencionalnem arhivarskem žargonu: zadeva gre ad acta.

... včasih pa celo nedomiselno vizionarstvo!

Ambientov projekt je dobro pretehtan, izdelan celo v več variantah. Leta 1991 pa predlaga tri nove različice znani gradbeni gigant SCT. Vse tri so bistveno slabše, a z njimi se začne, morda celo načrtna, zmeda. MOL se loti zadeve